

ความเป็นเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย¹

ณัฐธิดา ศิริชัยยงบุญ

นิตยา แก้วคัลณา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาเรื่องเมืองและวิถีชีวิตแบบเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) ผลการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยได้นำเสนอภาพเมืองที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลา สามารถแบ่งได้ 3 ประเด็น ได้แก่ เมืองกับการเปลี่ยนแปลงสังคมชนบท เมืองกับวิถีชีวิตแบบเมือง และเมืองกับมิติที่หลากหลาย โดยปรากฏทั้งในเชิงลบที่เป็นการตอกย้ำภาพเมืองที่เป็นแหล่งรวมปัญหา และในเชิงบวกที่เมืองได้สร้างพื้นที่แห่งการต่อรอง เพื่อรองรับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่หลากหลายของคนเมือง ทั้งนี้ได้สื่อถึงเมืองที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง เมือง ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Urbanization in Thai Contemporary Poetry

Nuttida Sirichaiyongbun
Nittaya Kaewkallana

Abstract

The objective of this study is to explore the representation of city and city life in contemporary Thai poetry from 2530 B.E. until 2557 B.E. The result shows that contemporary Thai poetry presents the image of the city in relation to its social contexts. Such representations can be divided in three main themes: the city and the changes of rural society, the city and urban life and the city in various visions. While the city is portrayed negatively as a place with a myriad of problems, it is also presented as positively as a place for negotiation, where various types of city identities are negotiated. It can be inferred that the city has continuously developed and changed.

บทนำ

เมืองเป็นแหล่งพักอาศัยของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา วี กอร์ดอน ไชลด์ (V. Gordon Childe) นักมานุษยวิทยาชาวออสเตรเลียได้พิจารณาว่าการเปลี่ยนผ่านจากชุมชนมาสู่เมืองนั้นถือเป็นก้าวที่สำคัญยิ่งของอารยธรรมมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงสามหรือสี่ร้อยปีก่อนคริสตกาล (สุเรช ชาติอุดมพันธ์, 2553, น. 150) ในอดีตเมืองมีขนาดเล็ก ความหนาแน่นของผู้คนน้อย มีความเป็นอยู่เพื่อการยังชีพเท่านั้น จะพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มชนและเครือญาติ รวมถึงจะพึ่งพาเฉพาะแรงงานคน สัตว์ และเครื่องมือทุนแรงขั้นพื้นฐาน ต่อมาเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบทางสังคมที่ซับซ้อน อันหมายถึงชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนของโครงสร้างทางสังคม เป็นศูนย์กลางที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานกันอยู่อย่างหนาแน่น และมีได้เป็นเพียงพื้นที่ที่อยู่แน่นิ่งหรือเป็นที่รองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ หากแต่เป็นพื้นที่ที่มีบทบาทช่วยเหลือหลอมและควบคุมพฤติกรรมและนิสัยของคนเมือง

กระแสความเป็นเมืองหรือกระบวนการเป็นเมืองได้ส่งอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคมไทยไม่ต่างจากประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก จุดเปลี่ยนของเมืองที่สำคัญเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2530 เนื่องด้วยขณะนั้นประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมมาสู่ภาคอุตสาหกรรมใหม่ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) โดยมีนโยบายเปิดเสรีการเงินระหว่างไทยกับต่างประเทศ ทำให้เงินทุนจากต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก กอปรกับการริเริ่มพัฒนาสร้างพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่ ๆ ขึ้น ส่งผลให้กรุงเทพฯ กลายเป็นเมืองหลวงที่มีความเจริญรุดหน้าเทียบเคียงตะวันตก ซึ่งใน พ.ศ. 2531 ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่มีอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดของภูมิภาคเอเชีย และในปีต่อมา (พ.ศ. 2532) ประเทศไทยก็ได้รับการขนานนามว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (ผาสูก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2546, น. 179)

เมื่อกรุงเทพฯ กลายเป็นศูนย์กลางของการบริหาร การปกครอง และเศรษฐกิจ ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ จึงก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คนจำนวนมากจากแหล่งต่าง ๆ เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน กรุงเทพฯ จึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นและความหลากหลายของผู้อยู่อาศัยในระดับสูง วิถีความเจริญและการเปลี่ยนแปลงของเมืองดังกล่าวนับเป็นจุดสนใจให้กวีหรือผู้ประพันธ์เฝ้ามองและนำมาถ่ายทอดให้ผู้อ่านซึ่งเป็นบุคคลร่วมสมัยและร่วมประสบการณ์เดียวกันได้ตระหนักถึงแง่มุมที่เกิดขึ้น ในการประพันธ์บทกวีนิพนธ์เพื่อสื่อเนื้อหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ผู้อ่านบริบททางสังคมนั้นย่อมส่งอิทธิพลต่อความคิดและการเขียนของกวี ด้วยเหตุนี้ “กวี

นิพนธ์อันเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมไทยจึงมิได้เกิดขึ้นตามลำพัง หากแต่มีบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมรองรับอยู่” (สุมาลี วีระวงศ์ และคณะ, 2544, น. 3)

จากการสำรวจกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยพบว่ามิกวีนิพนธ์จำนวนมากไม่น้อยที่นำเสนอประเด็นเรื่อง “เมือง” กวีนิพนธ์ไทยจึงถือเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจสำหรับศึกษาวิเคราะห์ภาพของเมือง ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกศึกษากวีนิพนธ์ไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) เนื่องด้วยกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาได้รับการพัฒนาจนกลายเป็น “มหานคร”² แห่งหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่ากรุงเทพฯ ได้เปลี่ยนเป็นสังคมเมืองอย่างเต็มรูปแบบ วิถีเมืองจึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ภาพเมืองในกวีนิพนธ์ไทยในช่วงนี้มีรายละเอียดเนื้อหากว้างขวางขึ้น ทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพของเมือง วิถีชีวิตแบบเมือง อารมณ์และความรู้สึกของคนเมือง ตลอดจนพัฒนาการของเมืองที่มีความแปลกใหม่ โดยเริ่มปรากฏแง่มุมที่ไม่ได้ตัดสินค่าของเมืองว่าดีหรือไม่ดีเท่ากลับให้ค่าความสำคัญอยู่ที่ศักยภาพของคนในการจัดการกับความเป็นเมือง

บทความวิจัยเรื่อง “เมือง” ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย เกิดขึ้นจากการตระหนักถึงพัฒนาการของเมืองที่ได้ปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอันแสดงถึงความสำคัญของกวีนิพนธ์ไทยในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการบันทึกสภาพสังคมและแนวคิดของกวี ซึ่งงานวิจัยนี้จะทำให้เห็นภาพรวมของเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยในมิติที่หลากหลายและชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพของเมืองและวิถีชีวิตแบบเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษากวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยที่นำเสนอประเด็นเรื่องเมืองหรือสังคมเมืองตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) เนื่องด้วยเป็นระยะเวลาที่เมือง

² มหานคร (metropolis) หมายถึง เมืองขนาดใหญ่มากหรือเมืองแม่ของรัฐหรือประเทศ มีความสำคัญทั้งในทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ลักษณะสำคัญของมหานครคือ ประการแรก เป็นศูนย์กลางการปกครอง เศรษฐกิจการเงิน สังคมและวัฒนธรรม สามารถที่จะดึงเอาผลผลิตของประเทศนั้นมาอยู่ภายในเขตเมืองใหญ่ ประการที่สอง ตั้งอยู่โดดๆ ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับมหานครอื่นๆ เพราะถ้าติดต่อกับชุมชนเมืองอื่นๆ จะกลายเป็นอภิมหานคร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549, น. 382)

ได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากบริบททางสังคมในสมัยนั้นที่ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย ทั้งในด้านวิทยาการและค่านิยมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในเมือง วิถีชีวิตของคนเมือง ตลอดจนผลกระทบจากความเจริญของเมือง จึงเกิดกระแสการให้ความสำคัญกับพื้นที่เมือง ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตการวิจัยเรื่องเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งจะเลือกศึกษากวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยจำนวนทั้งสิ้น 50 บทจากหลากหลายผู้ประพันธ์โดยศึกษาเฉพาะที่เป็นลายลักษณ์อักษรและได้รับการตีพิมพ์แล้วเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเรื่องเมืองในกวีนิพนธ์ไทยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
2. รวบรวมและคัดเลือกกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยที่จะใช้ศึกษาวิจัย
3. วิเคราะห์เรื่องเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์
5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา สังคมไทยได้ประสบกับมิติความแปรเปลี่ยนที่หลากหลาย เมืองอันเป็นศูนย์กลางของประเทศและแหล่งรวมความเจริญย่อมได้รับผลกระทบเป็นสำคัญ ดังนั้นกวีนิพนธ์ไทยในฐานะที่เป็นผลผลิตจากกวีที่อยู่ภายใต้บริบทแห่งการเปลี่ยนแปลงย่อมต้องได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาจากบริบททางสังคมที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไทย สามารถแบ่งประเด็นเกี่ยวกับ “เมือง” ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยออกเป็นช่วงเวลาเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นลำดับขั้น ดังนี้

1. เมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2530-2539: ศัตรูผู้เปลี่ยนแปลงชนบท

กวีนิพนธ์ไทยช่วง พ.ศ. 2530-2539 กวีส่วนใหญ่ได้นำเสนอภาพเมืองควบคู่ไปกับภาพของชนบท โดยแสดงความสัมพันธ์ในลักษณะของการปะทะของสองขั้วตรงข้ามระหว่าง “โลกเก่าคือชนบท” กับ “โลกใหม่คือเมือง” เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างทั้งในด้านสภาพแวดล้อมและวิถีการดำเนินชีวิต อันมีสาเหตุจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 และนโยบายการปกครองของรัฐบาลภายใต้การนำของ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ได้ให้ความสำคัญกับเมืองและอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ ชนบทและภาคเกษตรกรรมจึงถูกกำหนดให้เป็นเพียงฐานรองรับหรือ “กระดุกหลัง” ไว้ค้อยเกือบหนุงการเจริญเติบโตของเมืองและอุตสาหกรรม (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2543, น. 63-64)

กวีไทยร่วมสมัยได้วิพากษ์ให้เห็นถึงมิติเมืองในฐานะ “ผู้ร้าย” ที่รุกรานและแผ่ขยายวิถีการพัฒนาลึกลับที่เชื่อมทราวมันเนื่องจากพื้นฐานการพัฒนาแบบเมืองที่ถือว่าพื้นที่ชนบทและสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชนบทนั้นไร้คุณค่าและเป็นตัวเหนี่ยวรั้งการพัฒนา ดังนั้นถ้าจะพัฒนาจึงต้องเปลี่ยนพื้นที่ชนบทให้มีความเป็นเมืองทั้งสิ้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554, น. 212-213) ดังในบท “คันทนา” ใน *ข้างคลองคันทนายาว (กระบวนที่สอง)* ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีกล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในชนบท ซึ่งท้องทุ่งนาถูกแปรสภาพเป็น “บ้านจัดสรร” ธุรกิจการลงทุนพัฒนาที่ดินสมัยใหม่ที่นิยมมากในช่วง พ.ศ. 2530-2535 (กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจ, 2549, น. 154) อันเป็นผลจากการรุกรานของวิถีเมืองที่ทำให้ความเป็นชนบทนั้นหมดไปและแทนที่ด้วยความเจริญของเมืองที่มาพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งท้องทุ่งนาที่เคยมีนาม “ก็หมดความงาม” แนวไม้ไผ่ตามธรรมชาติถูกแปรเปลี่ยนเป็น “ซีเมนต์หนา” และระหัดวิดน้ำก็กลายเป็น “รถแทรกเตอร์” ท้ายที่สุดคนชนบทก็ปราศจากพื้นที่ทำกิน กวีได้สื่อถึงความคับแค้นใจของคนชนบทที่ต้องสูญเสียที่ดินที่บรรพบุรุษก่อร่างสร้างฐานไว้เพื่อแลกกับวิถีของการพัฒนาแบบเมืองที่มุ่งหวังแต่จะสร้างความทันสมัย ดังตัวบทที่ว่า

...

ถึงทุ่งน้านั้นเคยมีนาม
ทุ่งข้าวเอยเคยพลัวเป็นทิวคลื่น
เหลือทุ่งหญ้าร้างเว้งว่างแว
กั้นหน่อเอยเคยแพ้วกับแนวไผ่
ระหัดเอยเคยวัชกใบมา
บ้านจัดสรรบันนุกค้อยรุกคืบ
ที่ทำกินกลับไม่มีที่ทำกิน

ก็หมดความงามนั้นมานานแล้ว
คันทนายาวยวเยินเหยียดเยินแนว
กับรอยแนวเนินเก่าคันทนา
ก็เปลี่ยนไปกลายเป็นซีเมนต์หนา
เป็นแทรกเตอร์ตั้งท่าไถหน้าดิน
ชะเว็กวิบเหวี่ยงมาคันทนาวัน
กระบ่อนบินเบิกนุกไปทุกแปลง

(*ข้างคลองคันทนายาว*, 2535, น. 48-50)

นอกจากนี้วิถีของเมืองได้มุ่งแสวงหาทรัพยากรจากชนบท เพื่อนำไปเสริมต่อผลประโยชน์ของเมือง กล่าวคือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมในเมืองมีการแข่งขันอย่างสูง ทำให้ทำที่และวิถีปฏิบัติระหว่างคนเมือง รวมถึงคนเมืองกับสภาพแวดล้อมได้แปรเปลี่ยนไป ทั้งนี้คนเมืองจะมองธรรมชาติและชนบทเปรียบดังชุมทรัพย์

ที่สามารถดักดวงหรือกอบโกยได้อย่างเต็มที่ โดยมีได้คำนึงถึงผลเสียที่จะกระทบต่อ
ทรัพยากรธรรมชาติและสังคมชนบท ดังตัวอย่างในบท “บทเพลงพญาโคกลำนำร่ำให้
แห่งมหานคร 9. ภาพสามัญโคก: เบื้องหลังการเดินทางสู่เมืองของพืชและผองสัตว์”
ใน *ขวัญใจเจ้า* ของกานติ ฅ ศรีธธา ความว่า

เบื้องหน้าฟ้าแสงสดใส
ยวงเมฆทอใยนวลฝ่อง
เบื้องหลังนาแล้งแห้งครอง
ดินห้องเรียกข้าวคืนดิน
ไปไหนปลากุ้งปูหอย
หม่นหมองเศร้าสรว้อยสลลั่น
อพยพย้ายที่อยู่กิน
หรือส่วยชีวิตส่งคน

. . . .
เดินทางร้างทางคืนกลับ
ดั่งมือลิกลับกวาดต้อน

(*ขวัญใจเจ้า*, 2532, น. 49-51)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีกล่าวถึงความสูญเสียของทรัพยากรในชนบททั้งพืช
ผักและสัตว์นานาชนิดเพื่อตอบสนองวิถีชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อของคนเมือง ดังความว่า “อพยพ
ย้ายที่อยู่กิน หรือส่วยชีวิตส่งคน” ซึ่งทำให้ระบบนิเวศทรุดโทรมลง ผืนนาแห้งแล้ง สัตว์
ก็ขาดแคลน และวิถีชีวิตคนชนบทต้องประสบกับความอดอยาก สะท้อนภาพเมือง
ในลักษณะของศัตรูตัวร้ายที่คอยสูบเอาแต่ผลประโยชน์ ดังจะเห็นได้จากที่กวีเลือกใช้
คำว่า “มือลิกลับ” ที่กวาดต้อนทรัพยากร อันมีนัยสื่อถึงอิทธิพลของวิถีการพัฒนาแบบ
เมืองที่มุ่งให้ความสำคัญกับ “ความเป็นเมือง” จนละเลยวิถีชนบทและก่อให้เกิดความ
ไม่เท่าเทียมกันของทั้งสองสังคม กล่าวคือในขณะที่สังคมเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองดัง
“ฟ้าแสงสดใส” แต่สังคมชนบทกลับมีสภาพตกต่ำที่ “เบื้องหลังนาแล้งแห้งครอง ดิน
ห้องเรียกข้าวคืนดิน” ทั้งนี้การมุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ของเมืองจึงนับเป็นต้นเหตุแห่ง
ความวิบัติของชนบทและธรรมชาติ รวมถึงก่อให้เกิดการเสียดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับ
ธรรมชาติและเมืองกับชนบทอีกด้วย

วิธีการพัฒนาแบบเมืองที่สัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ส่งอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีคิดของคนในสังคม คนเมืองส่วนใหญ่มักจะมองว่าสิ่งเหล่านั้นคือความทันสมัยและความหรูหราจึงเกิดการเชิดชูและให้ค่ากับเทคโนโลยีและวิทยาการที่ก้าวหน้า ส่งผลให้วิถีดั้งเดิมของชนบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อย ๆ สูญความสำคัญลง อาจกล่าวได้ว่าวิธีการพัฒนาแบบเมืองได้รุกรานและทำลายภูมิปัญญาของคนชนบท ดังนั้นแล้วคนชนบทจึงตีค่าสิ่งแปลกใหม่ต่าง ๆ ที่เข้ามาพร้อมวิถีความเจริญของเมืองว่าเป็นความเลวร้ายแทบทั้งสิ้น ดังตัวอย่างในบท “เจ้าสาวใบตอง” ใน *ม้านกกล้วย* ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ความว่า

เธอเจ้าสาวใบตองในร่องสวน
จะออกทุ่งออกทางทุ่งครั่งคราว
จึงยามหิวแกะห่อก็ข้าวหอม
ละคำเอยอิมหอมถึงหัวใจ
รักเจ้าสาวใบตองในร่องสวน
กระแสดมโหมยุคทั้งรุกบาง
อยู่ร้างโรยโดยทางของยุคใหม่
อยู่รวดร้าวกับรักกระอักโดย
พบเจ้าสาวพลาสติกระริกกระรี่
มากแต่ย้มย๋อใจให้ลดเลี้ยว

เคยขอนวลมาพ้อห่อข้าวขาว
ต้องห่อข้าวห่อของแล้วท่องไป
ถึงกลางแดดแผดดมก็หอมได้
หอมแต่น้อยคุ้มใหญ่หอมไม่จาง
เคยหวงนวลนักหนามาจำห้าง
จนเร็ดทิดแรงทงอยู่ร้างโรย
อยู่เหน็บหนาวกับสมัยซึ่งให้โหย
ดั้นและดั้นจันโดยสถานเดียว
หว่างวิถีทางแยกแปลกปลอมแปลกเปลี่ยน
หลอกลิ้มให้ลิมนวลเขียวเคยเคียงครอง
(*ม้านกกล้วย*, 2538, น. 43)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีแสดงภาพเปรียบเทียบระหว่างชนบทกับเมือง ภาพชนบทที่กวีนำเสนอคือ วิธีการดำรงชีพแบบดั้งเดิมที่อาศัยธรรมชาติ โดยสื่อผ่าน “เจ้าสาวใบตอง” ที่อยู่ในสภาพ “ร้างโรย” และ “รวดร้าวกว” เนื่องจากความเป็นเมืองที่รุกรานซึ่งนำเสนอผ่าน “เจ้าสาวพลาสติก” หนึ่งในสิ่งประดิษฐ์ยุคใหม่ วิถีความเป็นเมืองเปรียบดัง “ลม” ที่ “โหม” และ “รุก” เข้าทำลายชนบท ส่งผลให้ภาวะทั้งสองอย่างไม่สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ เมื่อกับชนบทในลักษณะนี้จึงเปรียบเสมือนเป็น “ปฏิปักษ์” ต่อกัน ซึ่งกวีได้ให้ค่าชนบทหรือวิถีแบบดั้งเดิมว่าเป็นสิ่งดีงามและความบริสุทธิ์ ดังที่พรรณนาความหอมของใบตองที่ “หอมถึงหัวใจ” และถึงแม้ว่าจะอยู่ “กลางแดดแผดดมก็หอมได้” ความหอมของใบตองมิได้เป็นเพียงกลิ่นอันน่าอภิรมย์ หากแต่เป็นการสื่อถึงจิตวิญญาณของวิถีชนบทที่ทรงคุณค่า ในขณะที่เมืองหรือวิถีชีวิตแบบใหม่กลับเป็นสิ่งแทนความชั่วร้ายดังที่พรรณนาถึงพลาสติกว่าเป็นสิ่งที่อันตรายด้วยคำว่า “ระริก

ระรี่” “ยิ้มยั่ว” และ “หลอกให้ลืม” จะเห็นได้ว่าเมืองในฐานะผู้ร้ายที่เข้ามาแพร่ขยายวิถี การพัฒนาได้สร้างผลกระทบต่อชนบททั้งในระดับกายภาพที่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ต้อง เปลี่ยนแปลงและในระดับของจิตใจที่รู้สึกสลดใจต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังเลือนหาย

การพัฒนาแบบเมืองยังได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและอาชีพของคน ชนบท ทำให้คนชนบทบางส่วนจำต้องโยกย้ายถิ่นฐานมาอาศัยและหางานทำในเมือง ด้วยเหตุที่เมืองเป็นศูนย์รวมของความเจริญ ดังนั้นโอกาสในการประกอบอาชีพในเมือง ย่อมมีความมากกว่าในชนบท ทว่าการผันตัวมาใช้ชีวิตในเมืองนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจาก สภาพแวดล้อมในเมืองที่ดูแปลกใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการใช้ชีวิต ก็ยังแตกต่างไปจากที่คุ้นเคย ดังในบท “ลูกชายของชาวนา” ใน *กุดีกาล* ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม กวีใช้สัญลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อท้องถิ่นคือ “แม่โพสพ” ที่ฝังสถิตอยู่ที่ทุ่งข้าว ซึ่งเชื่อว่าเป็นผู้บันดาลความอุดมสมบูรณ์ให้แก่พืชพันธุ์และทำให้ชีวิตของเกษตรกร พออยู่พอกินมาสื่อถึงสังคมเกษตรกรรมที่ได้รับผลกระทบจากระบบทุนนิยมในสังคมเมือง โดยให้ภาพการคร่ำครวญของแม่โพสพที่จิตใจ “ร้าวรอน” และพ่ายแพ้อย่าง “จ่านใจในวงจร” ของเมืองสะท้อนถึงความอัดอั้นใจและความทุกข์ระทมของคนชนบท กวียังได้นำเสนอเรื่องราวของ “ลูกชายของชาวนา” ตัวแทนของคนรุ่นใหม่ que เดินทาง จากชนบทมาต่อสู้อชีวิตในเมืองที่ต้องพบกับความขมขื่นจากวิถีในเมืองที่ดิ้นรนกระเสือก กระสนตามกระแสทุนนิยม กล่าวคือลูกชาวนาซึ่งเป็นทายาทของผู้ผลิตข้าวกลับต้อง ใช้เงินเพื่อซื้อข้าวในถุงพลาสติกกิน ยิ่งไปกว่านั้นภาพเมล็ดข้าวที่ลูกชาวนาถล้ากลืน “คำข้าวตั้งจะคา ค้างลำคอเมื่อคิดไป” ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ระทมและความ อัดอั้นใจ ถึงกระนั้นก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาวะบีบบังคับนี้ไปได้ จำต้อง “ทนตากหน้าอยู่ ในเมือง” เพื่อครอบครัวที่รอคอยความหวังจากตนเอง ดังตบเท้าที่ว่า

ไอ้แม่โพสพเอ๋ย

ดวงใจแม่จึงจม

นี่คือยุคทุนนิยม

จ่านใจในวงจร

...

พ่อแม่แห่งท้องทุ่ง

ส่งลูกออกจากบ้าน

ลูกชายของชาวนา

หวนคิดอดีตเคือง

ซื้อข้าวเขาใส่ถุง

ยังเหน็บหนาวเล่าตำนาน

ไปเล่าเรียนเพื่อรุ่งเรือง

ทนตากหน้าอยู่ในเมือง

มิอาจกลับไปทำนา

ชาวทุ่งในหม้อไฟฟ้า

คำข่าวดั่งจะคา
 ลูกชายของชวอนา
 ระบบทุนนิยมโย

ดั่งล้าคอเมื่อคิดไป
 ยิ่งคิดยิ่งไม่เข้าใจ
 ยิ่งยกย่อนับซ้อนกล

(ฤดีกาล, 2532, น. 98-99)

เมื่อเมืองกลายเป็นเป้าหมายและความหวังของคนจำนวนมากที่ต้องการ
 ขยับฐานะและวิถีชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น เมืองจึงเปรียบเหมือนสวรรค์บนดินหรือ
 จุดมุ่งหมายในชีวิตที่คนหลายคนเต็มใจและปรารถนาจะมาอาศัยอยู่ บุคคลเหล่านี้ยอม
 จำนวนกับการนำชีวิตของตนมาแลกกับความเป็นเมือง เพื่อแสวงหาองค์ประกอบที่ช่วย
 เต็มเต็มชีวิตให้สมบูรณ์ ทว่าเมื่อได้สัมผัสกลับพบว่าความหวังและอุดมคติที่ตนเคยคาด
 ฝันไว้นั้นกลับตรงข้ามกับความเป็นจริงที่เผชิญ เมืองในลักษณะนี้ได้กลายเป็นเพียงภาพ
 มายาของความหวัง ดังในบท “นครใต้แสงดาว” ใน *ม้าก้านกล้วย* ของไพวรินทร์
 ขาวงาม กวีเลือกใช้คำว่า “นครใต้แสงดาว” เพื่อสื่อแทนกรุงเทพฯ โดยเปรียบเทียบ
 มีสีสันจากวิทยากรความก้าวหน้าของเมืองหลวงเป็นแสงดาว หากแต่เป็นแสงดาว
 จำลองที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและเป็นเพียงภาพลวงตาแห่งสีสันความเจริญของเมือง ความว่า

ยังมีเมืองหนึ่งเมืองในหมอกม่าน
 จะหมอกหม่นคนเมืองก็ยั่วมอง
 ต่างผ่านมามากไปไม่รู้จบ
 ทุกเส้นทางทอดขนานกาลเวลา

เป็นหนึ่งในเมืองหนึ่งวิมานในหมอกหมอง
 กระทั่งผู้คนผองต่างผ่านมา
 ทั้งรอยเท้าทับทบปรารถนา
 เป็นบันทึกเวทนาอยู่ช้านาน

...

ถนนแยกแปลกเปลี่ยวและเลี้ยววน
 เขาจรจากฟากอดีตอย่างโดดเดี่ยว
 จากโคนรุงทุ่งฝันอันโสมภิต
 จากวิถีสู่วิถี วิถีเปลี่ยน

ใครคนนั้นสับสน ถนนชีวิต
 มาขับเคี่ยวปัจจุบันอันวิกฤต
 มามืดมิดกับหลิบเมืองอันโสมม
 หนึ่งชีวิตกริดเขียนตำนานขม

...

(*ม้าก้านกล้วย*, 2538, น. 62)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีเสียดสีเมืองอันเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญว่าเป็น “วิมานในหมอก” ที่คนชนบทต่างพากันหลงใหลว่าเป็นเมืองฟ้าเมืองสวรรค์ที่เพียบพร้อมด้วยความสุขสบาย แต่วิมานที่นึกฝันกลับกลายเป็นแค่ภาพลวงตา เพราะแท้ที่จริงเมืองมีแต่ปัญหาและความเลวร้าย ต้องใช้ชีวิตอย่าง “มีดมีด” ภายใต้อันตราย “หลืบเมืองอันโสมม” ซึ่งแฝงภัยถึงความหม่นหมองภายในจิตใจของคนเมืองที่ดำเนินชีวิตด้วยความสับสนบนหนทางที่ “แปลกเปลี่ยนและเลี้ยววน” เนื่องด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่างจากสังคมชนบทที่แวดล้อมด้วยครอบครัวที่อบอุ่นและธรรมชาติที่สมบูรณ์ดัง “ทุ่งฝิ่นอันโสมม” ภาพชนบทในความทรงจำที่เปี่ยมด้วยความสุขและติดตรึงหัวใจ การเผชิญเรื่องราวความทุกข์ดังกล่าวส่งผลให้คนชนบทจำนวนมากรู้สึกผิดหวังและหมดหนทาง ดังความว่า “ทิ้งรอยเท้าทับทาบปรารถนา” ที่สื่อถึงผู้คนจำนวนมากที่ต้องละทิ้งความหวังและความฝันไว้ในเมือง เมื่อเมืองไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่พึงปรารถนาได้ ดังนั้นความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ ของเมืองจึงเป็นเพียงภาพลวงตา เพราะแทนที่เมืองจะเป็นดินแดนแห่งความสุขกลับเป็นดินแดนอุดมทุกข์ที่ “บันทึกร” ชีวิตที่ “เวทนา” ของผู้คนมาเนิ่นนาน

จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์ไทยในช่วงเวลาดังกล่าวนำเสนอภาพเมืองในลักษณะคู่ตรงข้ามกับชนบทและธรรมชาติโดยมีนัยแอบแฝงของการประเมินคุณค่า เมื่อกล่าวถึงชนบทกวีมักให้ภาพชนบทที่อุดมงามบริสุทธิ์ อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติและวิถีท้องถิ่นที่น่าอภิรมย์ ทว่ากลับทรุดโทรมและเสื่อมคุณค่าลงด้วยวิถีการพัฒนาของเมืองที่แผ่ขยายปกคลุม เมืองในลักษณะนี้จึงผูกติดอยู่กับมิติความเป็น “ผู้ร้าย” หรือศัตรูที่มุ่งรุกรานและแสวงหาผลประโยชน์จากชนบท คนชนบทจำนวนมากจึงต้องละทิ้งถิ่นฐานเข้ามาอาศัยในเมือง ซึ่งเมืองที่เปรียบดังสวรรค์ในมนต์กลับกลายเป็นนรกที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายและปัญหาต่าง ๆ ทั้งนี้ยังเป็นการเน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบทในลักษณะของการปะทะที่ไม่อาจบรรจบกันได้

2. เมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2540-2549: วิถีชีวิตแบบเมือง

เมืองในกวีนิพนธ์ไทยช่วง พ.ศ. 2540-2549 กวีส่วนใหญ่ได้นำเสนอภาพความเป็นอยู่ของคนเมืองและสิ่งที่เกิดขึ้นภายในเมือง ทั้งในด้านวิถีชีวิตที่ต้องเผชิญกับกระแสบริโภคนิยม ผู้คนถูกครอบงำและมอมเมาด้วยระบบทุนนิยม สังคมไทยเต็มไปด้วยสิ่งประดิษฐ์ที่กระตุ้นจิตสำนึกเชิงบริโภคนิยม คนในเมืองส่วนใหญ่เรียนรู้และเข้าใจว่าการบริโภคมิใช่เพียงการกินหรือใช้ปัจจัยสี่เท่านั้น เพราะแม้กระทั่งอุดมการณ์ ภาพลักษณ์

และค่านิยมก็เป็นสิ่งที่ต้องบริโภคน (ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์, 2552, น. 210) ดังในบท “ป่าฟ้า-ป่าดิน-ป่าใจ” ใน *หมอกฝัน ม่านฟ้า ห่าฝน* ของวรรภา กวีได้วิพากษ์ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนเมืองที่วุ่นวายกับการปรุงแต่งภาพภายนอกทั้ง “รูปลักษณ์” พฤติกรรมการแสดงออกที่ “หลากท่วงท่า” และความเชื่อที่ “หลากค่านิยม” อันเกิดจากความต้องการที่จะมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างจากผู้อื่น เหตุเพราะคนเมืองตัดสินใจและวัดค่าความเป็นมนุษย์จากสิ่งภายนอก คนเมืองจึงจำเป็นต้องดิ้นรนชวนขายสิ่งของภายนอกมาบำเรอความต้องการของตน ท้ายที่สุดเมืองก็จะกลายเป็น “เมืองแห่งการกอบโกยกิเลสกรรม” ที่คนเมืองสามารถกระทำสิ่งใดก็ได้ตามความต้องการของคน โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมและถูกต้องตามครรลองของสังคม ดังตัวบทที่ว่า

ฯลฯ ขณะคนวุ่นวายหลายรูปลักษณ์
 ลีลาคนก็ประจักษ์หลากท่วงท่า
 หลากที่อยู่, ที่เห็น, ที่เป็นมา
 จึงหลากเยื่อวิญญาณ์ - หลากค่านิยม

...

จึงเป็นเมือง - เหมือนแหล่งแย่งมือคว้า
 จึงแคเมืองมากหน้าคนคลาดล่า
 จึงเป็นเมืองกอบโกยกิเลสกรรม
 จึงคนเมืองกระทำการร้าย

(*หมอกฝัน ม่านฟ้า ห่าฝน*, 2547, น. 144-153)

นอกจากนี้กวีไทยร่วมสมัยยังได้วิพากษ์ถึงภาวะของคนเมืองที่ตกเป็นทาสของระบบบริโภคนิยมดังในบท “ดงดอกเบ็ญ” ใน *เจ้านกหวี* ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ที่กล่าวถึงผลเสียของกระแสบริโภคนิยมที่ทำให้ผู้คนต้องตกเป็น “หนี้” ทางการเงิน เนื่องจากกระแสบริโภคนิยมกระตุ้นให้มนุษย์อยากได้และอยากมี โดยหลงลืมความพอดีและพอเพียงตามฐานะของตนจนต้องเกิดการกู้ยืมเงินและจ่ายดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่มากขึ้น กวีได้เสียดสีความเจริญงอกงามของดอกเบ็ญในเมืองที่หากเปรียบเทียบเป็นดอกไม้ก็คง “เจิดจรัส สະบัดสีจ๋า” และออกดอกออกผล “โดยอุดม” อันสื่อถึงดอกเบี้ยในเมืองนับวันจึงมีแต่ความเจริญงอกงามตราบใดที่ค่านิยมในกระแสบริโภคนิยมของคนเมืองยังคงอยู่ นอกจากนี้การเกิดระบบ “ดอกเบ็ญ” ขึ้นในเมืองยังสะท้อนถึงความคิดของคนเมืองที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์และกำไรจากผู้อื่นอยู่เสมอ ดังตัวบทที่ว่า

ไพบระหง ดงดอกเบ็ญ
 ระบายโลก บำเรอเรือง
 บำรุง มุ่งหมายประเทือง
 เจิดจรัส สะบัดสีจำ
 ขจีใบ ขจรดอกไต้
 สมโลก บริโภคนิยม
 วันคืน ตื่นตาชม
 ธรรมชาติดอกเบ็ญแผ้ว

ระบายเมือง
 รุ่งฟ้า
 ประทีปมนุษย์
 สดทั้งดอกใบ
 โดยอุดม
 ยิ่งแล้ว
 เขยขึ้น
 พิสุทธิ์สร้างพิเศษสมัย

(เจ้านนทรี, 2541, น. 110)

เมื่อเมืองได้กลายเป็นภูมิภาคแห่งการบริโภค พื้นที่ต่าง ๆ จึงถูกเปลี่ยนแปลงให้สามารถรองรับกิจกรรมการบริโภคได้อย่างเต็มที่ หนึ่งในนั้นคือ ศูนย์การค้าหรือห้างสรรพสินค้า พื้นที่แห่งการบริโภคที่เล่นล้อกับความต้องการของลูกค้านำผ่านการจัดวางและโฆษณาสินค้าในบริบทอุดมคติ กล่าวคือศูนย์การค้าไม่ได้นำเสนอในระดับของการใช้สอย หากแต่อยู่ที่ค่านิยมหรือนัยแฝงที่สินค้า อัตลักษณ์ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าจึงเป็นอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามแต่จินตนาการและเงินของผู้บริโภค จะเอื้ออำนวย (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2550, น. 183-184) ดังนั้นแล้วเงินจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดอัตลักษณ์ เนื่องจากผู้บริโภคริยังมีเงินมากเท่าใด สินค้าที่นำมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ของผู้บริโภคก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น ศูนย์การค้าในลักษณะนี้จึงเปรียบเสมือนสวรรค์สำหรับผู้มีเงินที่สามารถบันดาลความปรารถนาให้เป็นจริง ดังในบท “นครเมฆา” ใน *บ้านแก้ว* ของโชคชัย บัณฑิต กวีเลือกใช้คำว่า “นครเมฆา” เพื่อสื่อความหมายหลายนัย ในนัยแรกคือ “สวรรค์” ที่สถิตของเหล่าเทวดานางฟ้า ซึ่งพ้องกับความหมายของชื่อ “กรุงเทพฯ” และอีกนัยหนึ่งน่าจะบ่งบอกถึงความสูงส่งและสวยงามที่แอบแฝงความเสื่อมทรามของคนผู้ลุ่มหลงในบริโภคนิยมโดยพาดพิงเรื่องนรกและสวรรค์ตามคติไตรภูมิมาเชื่อมโยงภาพเมืองและห้างสรรพสินค้า เพื่อวิพากษ์ถึงความอัปยศของวิถีบริโภคนิยม ความว่า

เขาพระสุเมรุเป็นหลักโลก
 ที่มกลางห้างสรรพสินค้า
 วาณิชธนกรคือสักกะ
 ทวยเทพเที่ยวหาด้วยเหมาะใจ
 ภูษาผ้าทรงแต่งองค์ได้

ดิสนีย์แลนด์อุปโลกนั้งไตรภพ
 ลดชั้นหลั่นมาเมฆาลัย
 ทรัพย์คือสรณะแห่งสมัย
 บันไดช่วยเลื่อนบ้างเคลื่อนลิฟท์
 ฟากฟ้าสุราลัยชวนให้จับ

เหาะเลื่อนเคลื่อนผ่านอาหารทิพย์
มูมนั่นต้นกัลปพฤกษ์

ค่อยหยิบสุพรรณบัตรจากหัตถ์มา
นึกพลางอ้างบัตรจากหัตถา

...

ออกห่างย่างเท้าเหยยขาฟ้า
รถเมล์-รถแก่งต่างเร่งรัด
ตราบพระสุเมรุไม่เอนโยก
ต่างอยู่ร่วมยุคอยู่ทุกวัน

กรุงเทพมหานครประดาสัตว์
ออกไปแออัดยัดโลกันตร์
บริโภคนิยมไม่เคยยั้ง
แต่เหมือนต่างกัลป์ต่างชั้นฟ้า

(บ้านเก่า, 2544, น. 60-61)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีได้นำลักษณะของสวรรค์และจักรวาลตามคติความเชื่อในวรรณคดีโบราณมาสร้างสวรรค์ด้วยบทใหม่ด้วยน้ำเสียงที่เสียดสี จากเดิมเป็นสวรรค์ที่สวยงามได้เปลี่ยนเป็นสวรรค์ในโลกของบริโภคนิยม กวีให้ห้างสรรพสินค้าแทนที่พระสุเมรุที่เป็นศูนย์กลางของโลกและจักรวาล ส่วนพ่อค้าและนายทุนบุคคลสำคัญที่คอยเกื้อหนุนวิถีบริโภคนิยมก็เปรียบเสมือนพระอินทร์ผู้ปกครองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ รวมถึงผู้ใช้บัตรเครดิตหรือผู้ที่หลงใหลกระแสบริโภคนิยมก็เปรียบได้กับคนในดินแดนอุตรกุรุทวีปที่สามารถเนรมิตทุกสิ่งตามที่ปรารถนาจากต้นกัลปพฤกษ์ ความสะกดกลบยารวาท์บออยู่ในสรวงสวรรค์เช่นนี้ขัดแย้งกับสภาพภายนอกห้างสรรพสินค้าที่ดูเร้าเร้นแค้นและทุกซ์ยากดังความว่า “ต่างอยู่ร่วมยุคอยู่ทุกวัน แต่เหมือนต่างกัลป์ต่างชั้นฟ้า” อันสื่อถึงความแตกต่างทางชนชั้นในสังคมเมืองระหว่างกลุ่มคนผู้มีอำนาจซื้ออกับกลุ่มที่ด้อยและทุกซ์ยากที่เกิดจากอำนาจในระบบบริโภคนิยมเป็นตัวกำหนด ดังนั้นห้างสรรพสินค้าจึงเป็นเพียงสวรรค์ของกลุ่มหลงบริโภคนิยมที่มีกำลังในการซื้อเท่านั้น

กวีไทยมักนำเสนอวิถีชีวิตของคนเมืองส่วนใหญ่ที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันและแสวงหาความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินเงินทอง ล้วนเป็นเป้าหมายของชีวิตในฐานะที่เป็นสิ่งบันดาลความสุขและเครื่องหมายแห่งความสำเร็จ รวมทั้งเป็นตัวกำหนดสถานภาพและฐานะทางสังคม คนเมืองจึงพยายามดิ้นรนขวนขวายทุกวิถีทางเพื่อนำมาซึ่งความมั่งคั่งและผลประโยชน์ส่วนตัว จนละเลยผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมไป ดังในบท “เมืองหลวงเมืองลวง” ใน *ไม่รู้เลยว่ารัก* ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่กล่าวถึงวิถีชีวิตในเมืองที่มีการแข่งขันสูง ทุกคนต่างต้องดิ้นรนทุกวิถีทางเพื่อแสวงหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ความว่า

เมืองใหญ่ใจยักษ์รู้จักไหม
เมืองที่ใครใครอยากมาอยู่
มีตึกมีตอรอกมีชอกรู
มีหนูในท่อตัวเท่าแมว
ต่างคนต่างแข่งต่างแย่งชิง
กลอกกลิ้งเกลื่อนกลาดเป็นเศษแก้ว
บ้างได้เจียรระโน ก็ฉายแวว
บ้างกระแตวดิ้นกระเดือกเกลือกโคลนตม

(ไม่รู้เลยว่ารัก, 2549, น. 77)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีขึ้นต้นด้วยคำถามแอบแฝงน้ำเสียงประชดประชันถึงความน่าหลงใหลของ “เมืองที่ใครใคร (ก็) อยากมาอยู่” มี “ตึก” ที่สื่อถึงความเจริญรุ่งเรือง ในขณะที่เดียวกันก็ภาพความแออัดคับแคบของเมืองที่มี “ตอรอก” และ “ชอกรู” รวมถึงสภาพแวดล้อมที่สกปรก “มีหนูในท่อตัวเท่าแมว” ลักษณะดังกล่าวถือเป็นภาพเมืองที่ย้อนแย้งกันระหว่างความเจริญและความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เดียวกัน อีกทั้งการเข้ามาอาศัยในเมืองยังต้องเผชิญวิถีชีวิตที่ “ต่างคนต่างแข่งต่างแย่งชิง” เนื่องจากพื้นที่เมืองเป็นพื้นที่แห่งโอกาสที่ทำให้ชีวิตบางคนอาจเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี กลายเป็นเพชรที่ได้รับการ “เจียรระโน ก็ฉายแวว” แต่ทว่าคนบางคนอาจจะต้องดิ้นรนทนทุกข์ต่อไปเหมือนเพชรที่ยังคง “กระแตวดิ้นกระเดือกเกลือกโคลนตม” ทั้งนี้ด้วยพื้นที่เมืองต้องรองรับประชากรจำนวนมากและต่างคนต่างแสวงหาหนทางที่สุขสบายส่งผลให้คนเมืองกลายเป็นคนขาดคุณธรรมและไร้น้ำใจต่อคนรอบข้าง ดังเปรียบเสมือน “ใจของยักษ์” ที่พร้อมจะทำร้ายและทำลายมนุษย์ด้วยกันเอง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบทกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยส่วนใหญ่จะกล่าวถึงวิถีชีวิตแบบเมืองในด้านลบ ทว่ายังปรากฏวิถีชีวิตแบบเมืองในด้านบวกที่แสดงให้เห็นถึงน้ำใจและการเอื้อเฟื้อระหว่างคนเมืองด้วยกัน นับเป็นการแสดงถึงความน่าอยู่ของสังคมเมืองดังในบท “วังแม่ลูกอ่อน” ใน *บ้านแก้ว* ของโชคชัย ภัณฑิต กวีได้นำเอาเรื่องราวของพระปฎิภาจวารเถรก่อนบวชและบรรลุปะเป็นพระอรหันต์ที่กลายเป็นบุคคลเสียสติ เนื่องจากการสูญเสียบุตรสองคนพร้อมกันเมื่อคราวนำลูกข้ามแม่น้ำใหญ่ในป่าเพียงลำพังมาเทียบเคียงกับเหตุการณ์ในปัจจุบันที่คล้ายคลึงกัน ที่แม่พาลูกที่เป็นเด็กออทิสติกข้ามถนนในเมืองซึ่งแม่ไม่อาจทิ้งลูกที่เป็นออทิสติกเพื่อไปเก็บรองเท้าที่หล่นอยู่กลางถนนได้อีกทั้งจะเดินไปต่อก็ไม่ได้เพราะลูกร้องอแงที่จะเอารองเท้า ประกอบกับการจราจรในเมืองที่อันตรายที่ “รถรา (ต่าง) แล่นพลา่านล้ำราญจริง” แต่แม่ลูกคู่นี้ก็รอดพ้นปัญหา

ดังกล่าวมาได้ด้วยน้ำใจของหญิงสาวคนหนึ่งทีกล้าเสี่ยงภัย “วิ่งก้าวข้าม” ถนนมาเก็บรองเท้าและ “โยนตามมาให้” อันสื่อถึงความมีน้ำใจที่ไม่เหือดหายไปของคนเมือง ดังตัวบทที่ว่า

ข้ามวังวางลูกไว้
 คีนฝั่งรับแจกลอย
 บัดยลเหยี่ยวโหวหรือย
 ลูกเชื้อหรือแม่ชี
 ข้ามถนนถึงเกาะกลางถนน
 รถราเล่นพลาณสำราญจริง

เวียนคอยแม่เนอ
 ผู้ที่
 มือแม่ไลโบก
 อย่าข้ามจมชล
 รองเท้าลูกหล่นบนพื้นกิ้ง
 จะวิ่งไปเก็บให้เกรงกลัว

...

โชคดีมีสาววิ่งก้าวข้าม
 เกือบถึงที่หมายที่ใจปอง
 ก่อนฝ่ากระแสดรแดดลาก
 สายตาหนึ่งคู่ใจฟูเบา

โยนตามมาให้แม่ไม่คล่อง
 แม่ค่อยประคองเก็บรองเท้า
 ข้ามปากดินสรีร์จสำเร็จไป
 เกือบแล้ววังแม่ลูกอ่อนซ้ำ

(บ้านเก่า, 2544, น. 114)

จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์ไทยในช่วงเวลาดังกล่าวนำเสนอภาพเมืองในรูปแบบของสังคมภายในเมือง ทั้งวิถีชีวิตแบบเมืองท่ามกลางกระแสบริโภคนิยมที่ทำให้คนเมืองกลายเป็นคนฟุ่มเฟือยและฟุ้งเฟ้อ อีกทั้งยังเป็นบ่อนทำลายสังคมโดยองค์รวม เหตุเพราะเมืองแห่งการบริโภคนิยมที่สร้างขึ้นมาเพื่อเติมเต็มความต้องการให้แก่ผู้คนทั่วไป ทว่าถูกรองรับเฉพาะคนเมืองที่มีอำนาจในการบริโภคเท่านั้น ดังนั้นจึงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนในสังคม ประกอบกับวิถีชีวิตแบบเมืองที่มีอัตราการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดสูงผู้คนต่างดำเนินชีวิตแบบตัวใครตัวมัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ดำรงอยู่ด้วยความเอื้อเพื่อจึงถูกทำลาย อย่างไรก็ตามก็ตามก็ยังสามารถนำเสนอแง่มุมของการหยิบยื่นไมตรีที่เป็นความหวังดีงามในความสัมพันธ์ของคนเมืองอีกด้วย

3. เมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2557): มิติที่หลากหลาย

เมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) กวีส่วนใหญ่ได้นำเสนอให้เห็นถึงมิติทางสังคมที่หลากหลาย ทั้งการแสดงศักยภาพของคนเมืองที่รู้จักต่อรองและแสวงทางออกท่ามกลางวิถีเมืองที่บีบคั้น กล่าวคือวิถีชีวิตของคนเมืองแม้จะเป็นวิถีชีวิตที่ดูโดดเดี่ยวและอยู่ท่ามกลางฝูงชนผู้มีทัศนคติแบบเพิกเฉยไม่แยแสต่อกัน แต่ทว่าวิถีชีวิตดังกล่าวกลับเปิดโอกาสให้ปัจเจกได้สัมผัสกับอภิสราภในการไขว่คว้าสิ่งที่ตนเองปรารถนา (กฤษฎา ขำยัง, 2552, น. 18) ถือเป็นภารกิจความหมายใหม่ของพื้นที่เมืองให้เป็นที่แห่งการต่อรองและพื้นที่แห่งความหวัง ดังในบท “ด้านทั้งสองของโลกเสมือน” ใน *หัวใจห้องที่ห้า* ของอังคาร จันทาทิพย์ที่กล่าวถึงเมืองที่สัมพันธ์กับความเจริญในด้านเทคโนโลยีที่ช่วยเยียวยาจิตใจของคนชนบทที่อาศัยอยู่ในเมืองให้พบกับอภิสระ อีกทั้งช่วยเติมเต็มความฝันที่อยากกลับสู่ชนบทให้เป็นจริง ความเป็นจริง

เมืองใหญ่ บางยาม ตามย่ำ
 เยาะชีวิตลูกจ้างประจำ กร่างานหนัก
 เข้า เย็น เย็น เข้า ราวหุ่นชัก
 ที่ทำงานดานดัก ที่พักเดียวดาย

...

ลูกชาวไร่ เกมละเล่นเป็นชาวไร่
 โลก ดังคมออนไลน์ คล้ายเส้นแบ่ง
 เสมือนจริง เสมือนฝันอันย้อนแย้ง
 ผลักรุน หมุนแรง ทีมแทงเธอ
 “ชีวิตที่ดีกว่า...” ยังพรวดเลื่อน
 บ้านไร่ในโลกเสมือนย่าเตือนเสมอ

(*หัวใจห้องที่ห้า*, 2555, น. 133-136)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้นกวีกล่าวถึงคนชนบทที่ประสบความยากลำบากกับอาชีพ “ลูกจ้าง” ในเมืองที่ต้องทำงานตั้งแต่เช้าจรดเย็น โดยไม่มีเวลาพักรวกับ “หุ่นชัก” ที่ถูกนายจ้างกดขี่ข่มเหง สภาพความทุกข์ใจเช่นนี้ถ้าปรากฏในกวีนิพนธ์ยุคก่อนหน้ามักพบจุดจบของคนชนบทที่จำต้องหันกลับไปใช้ชีวิตยังถิ่นที่ตนจากมาหรือบางคนก็ผันตนใช้ชีวิตในเมืองในสภาวะของการ “กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง” ทว่าในที่นี้กลับปรากฏ

การแสวงหาหนทางระบายความทุกข์โดยอาศัยพื้นที่บนโลกออนไลน์ เหตุเพราะโลกออนไลน์เป็นพื้นที่ที่เปิดเสรีให้แก่ทุกคนอย่างไร้ข้อจำกัดทั้งในด้านเพศ อาชีพ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ ในที่นี้ตัวละครได้เล่นเกมสร้างฟาร์มปลูกผักบนเฟซบุ๊ก แม้ว่าจะดูย้อนแย้งที่ลูกสาวไร้กลับต้องมา “ละเล่นเป็นสาวไร่” แทนในเกม แต่ในที่นี้กลับกลายเป็นแรงผลักดันและตอกย้ำให้ตัวละครตระหนักถึงโลกเสมือนจริงหรือโลกในสังคมออนไลน์ที่ยังคงห่างไกลจากความเป็นจริง ทำให้ตัวละครเกิดความพยายามที่จะลุกขึ้นสู้กับวิถีชีวิตแบบเมืองที่โหดร้าย ตลอดจนช่วยเยียวยาและบรรเทาความคิดถึงถิ่นฐานบ้านเกิดของคนชนบทให้เบาบางลง นับเป็นความหวังที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของมนุษย์ที่รู้จักปรับใช้วิถีเทคโนโลยีในการต่อรองและสร้างความหมายใหม่ให้กับพื้นที่เมือง

ในขณะที่เดียวกันเมืองยังเป็นพื้นที่ที่เอื้อให้คนเมืองมีอิสรภาพในการนำเสนอตัวตน ไม่ว่าจะเป็ในในแง่ของเพศสถานะหรือรสนิยมในการใช้ชีวิต ด้วยเพราะความสัมพันธ์ระหว่างคนเมืองเป็นความสัมพันธ์ที่ห่างเหินและมีรูปแบบไม่ต่างจากการเป็นคนแปลกหน้า (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2553, น. 177) ทำให้ผู้คนสามารถเลือกใช้ชีวิตแบบแตกต่างและประกอบสร้างอัตลักษณ์ตามที่ตนเองต้องการได้ดังในบท “ความสนใจของมนุษย์: ใจกลางเมืองไม่เคยเดี๋ยวดาย” ใน *ถนนสายนั้นทอดไปสู่หัวใจแม่* ของโกสินทร์ ขาวงาม กวีกล่าวถึงพื้นที่เมืองที่เอื้อให้คนเมืองประกอบสร้างอัตลักษณ์ได้อย่างเสรีในที่นี้คือ “วัฒนธรรมอินดี้” เป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและเป็นสัญลักษณ์ของการมีอิสระ วัฒนธรรมอินดี้ถือเป็นวัฒนธรรมที่แตกต่างจากค่านิยมส่วนใหญ่ของคนเมือง เช่นเดียวกับกับที่ตัวละครเมื่อได้ฟังเพลงอินดี้แล้วก็หวนคำนึงถึง “เสียงแคน” ซึ่งเป็นตัวแทนของเพลงพื้นบ้าน ทั้งนี้เพื่อต้องการเชื่อมโยงเพลงอินดี้กับเพลงพื้นบ้านในมิติของวัฒนธรรมกระแสรองในเมือง ที่แม้จะไม่ได้ได้รับความนิยมและถูกละเลยจากคนเมืองส่วนใหญ่ ทว่าก็ยังสามารถดำรงเอกลักษณ์ของตนไว้ได้ เนื่องด้วยพื้นที่เมืองเป็นพื้นที่ที่หลากหลายในแง่ของการนำเสนอภาวะความเป็นปัจเจกที่แตกต่างกัน ดังตัวบทที่ว่า

ใจกลางเมืองไม่เคยเดี๋ยวดาย
ต่างวกวายนั่นดินคินบันเทอง
หนังสือวางติดดินงานอินดี้
นักดนตรีดาวรุ่งหมยู่เหยียง

ปลุกดวงใจสดชื่นสามหมู่ตรง
แววคล้ายคล้ายเจี๊ยงและเสียงแคน

(ถนนสายนั้นทอดไปสู่หัวใจแม่, 2556, น. 63-66)

กวีไทยร่วมสมัยยังได้นำเสนอมิติใหม่ระหว่างเมืองกับความเป็นชนบทที่ดำรงอยู่ร่วมกันภายใต้วิถีเมืองอย่างผสานกลมกลืน ดังในบท “เหมือนโลกไม่มีพรมแดน” ใน *ที่ที่เราอยู่นอยู่* ของอังคาร จันทาทิพย์ ที่กล่าวถึงพื้นที่ใจกลางเมืองของกรุงเทพฯ คือถนนข้าวสาร แหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่ได้รวมผู้คนจากต่างถิ่นและการดำรงชีวิตที่แตกต่างมาประสานเข้าไว้ด้วยกันอย่างไว้ร่องรอยของความขัดแย้ง ความว่า

ส้มตำกล้วยตำเรียงต่อหาบ
ภาพคนคุ่นหน้าวิสาสะ
เสียงอีสานกระเซ็นเป็นระยะ
เคล้าละครไทยปนสนทนา
เจ้านั้นขายดี เจ้านี้ขายได้
กล่าวขวัญไทย ฝรั่งเศส ไม่ถือสา

...

โลกยุคเก่าเคล้าคลุกยุคใหม่
ร้อยสายใยเกินชีวิตจะปิดกัน
เกิดขีดกรอบเปลี่ยนแกนพรมแดนกัน
ตรอกข้าวสารลั่นลั่นส่งภาพสะท้อน

(*ที่ที่เราอยู่นอยู่*, 2550, น. 88-90)

จากบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีได้ให้ภาพคนชนบทที่เข้ามาอาศัยในเมืองอย่างกลมเกลียว ถือได้ว่าเป็นมิติใหม่เกี่ยวกับคนชนบทที่แต่เดิมคนชนบทมักประสบกับภาวะแปลกแยกกับการอาศัยในเมืองด้วยความผิดหวัง โดยคนชนบทได้นำเอาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นจำพวกอาหารพื้นบ้าน อาทิ “ส้มตำ” มาผสานในพื้นที่เมืองที่เอื้อให้ผู้คนมีรูปแบบชีวิตอย่างมีเอกลักษณ์ จนในที่สุดก็กลายเป็นจุดเด่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ มากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าวิถีชนบทในลักษณะนี้ได้เกื้อหนุนความเจริญให้กับเมือง นับเป็นการแสดงถึงศักยภาพของคนชนบทในการต่อรองกับเศรษฐกิจของเมือง ทำให้พื้นที่เมืองกลายเป็นเวทีที่มอบอำนาจกลับไปให้แก่คนชนบทในฐานะผู้มิบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมืองอย่างเต็มตัว ทั้งยังแสดงถึงวิถีเมืองที่ยอมรับ

ในคุณค่าของท้องถิ่นที่เคยมองว่าเป็นสิ่งล้าหลัง ถ้าหากเล็งเห็นถึงศักยภาพและเข้าใจในความต่างก็จะกลับกลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ดังคำว่า “โลกยุคเก่าเคล้าคลุกยุคใหม่” ที่สื่อความสัมพันธ์ระหว่างชนบท (โลกเก่า) และเมือง (โลกใหม่) ในลักษณะของพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้วิถีทั้งสองก้าวข้ามผ่าน “พรมแดน” ของความแตกต่างมาประสานอย่างไว้ร่องรอยของความแปลกแยก

ในบท “แผ่นดินใหม่” ใน *ปลายทางของเขาทั้งหลาย* ของกฤษ เหลือสมัย ก็เช่นเดียวกัน กวีกล่าวถึงภาพของสังคมเมืองและชนบทที่ต่างดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนอย่างไม่เหลื่อมล้ำกัน อาทิ การขี่เจ้าทุยในท้องทุ่งนากับการขี่ “มอเตอร์ไซด์” ในเมือง วิถีของสังคมที่แตกต่างดังกล่าวมิได้เป็นปฏิปักษ์หรือขัดแย้งต่อกันเหมือนในอดีต อีกทั้งยังปรากฏลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังจะเห็นได้จากมหรสพพื้นบ้านของชนบทคือ ดึกที่ได้สูญเสียความนิยม แต่กลับเป็นสิ่งที่ช่วย “ก่อร่างสร้างฝัน” ให้คนรุ่นใหม่ได้นำมาผสมผสานกับ “ชาวนด์แทร็ค” ของดนตรีแบบใหม่ซึ่งสะท้อนถึงการเอื้อเฟื้อของทั้งสองสังคม ทั้งการช่วยสืบสานวิถีแบบเดิมให้ดำรงอยู่ได้ในยุคสมัยปัจจุบัน และช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็แสดงถึงวิถีเมืองที่ตระหนักในคุณค่าและยอมรับในความแตกต่าง รวมถึงรู้จักประยุกต์วิถีท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อันสอดคล้องกับข้อบ่งชี้ที่ว่า “แผ่นดินใหม่” ที่สื่อถึงแผ่นดินที่กลับความสัมพันธ์ระหว่างชนบทกับเมืองจาก “ผู้ร้าย” แบบเดิม มาสู่ “มิตร” แบบใหม่ โดยในที่นี้ได้ให้ความสำคัญอยู่ที่ศักยภาพของมนุษย์ในการจัดการคือ “ข้าฯ” ตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่อยู่ท่ามกลางเปลี่ยนแปลงและสามารถประสานวิถีสังคมทั้งสองเข้าไว้ด้วยกัน ดังตัวบทที่ว่า

บางเช้า ซี่คือเจ้าทุย
บางค่ำขึ้นคร่อมมอเตอร์ไซด์
หน้าโรงลิเกกรำวง
ใครเล่า? เคยอยู่ตรงนั้น
ให้เราสานฝัน วันนี้
เสียงเพลงระนาดคละแรงเร้า
ข้าฯ รู้ ที่มา ที่ไป
เข้าใจได้ทุกขั้นตอน

พาลูยทุ่งทามน้ำใส
ซึ่งออกถนนใหญ่แข่งกัน
ข้าฯ เห็นม่านบาง กางกัน
ก่อร่างสร้างฝันให้เรา
บนแผงซีดี ร้านเช่า
คละชาวนด์แทร็คแทรกซ้อน
โลกใหม่ ย่อมไม่เหมือนก่อน
ไม่เคยเดือดร้อนกับมันฯ

(ปลายทางของเขาทั้งหลาย, 2550, น. 75)

จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์ไทยในช่วงเวลาดังกล่าวนำเสนอภาพเมืองในมิติที่หลากหลาย ทั้งประเด็นการตีความหมายใหม่ของเมืองให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง โดยการสร้างพื้นที่เสรีขึ้นทั้งทางกายภาพและในสังคมออนไลน์ เพื่อรองรับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่หลากหลายของคนเมือง และให้ความสำคัญกับศักยภาพของมนุษย์ในการจัดการกับสภาวะของเมืองที่บีบคั้น รวมถึงการเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยกันของเมือง และชนบทที่นับได้ว่าเป็นการรื้อมาความคิดเกี่ยวกับความเป็นเมืองและชนบทในลักษณะของคู่ขัดแย้งในอดีต

บทสรุป

“เมือง” ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) ได้แสดงพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของมิติเมืองอย่างเป็นลำดับขั้น อันเป็นผลมาจากบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลาซึ่งปรากฏใน 3 ลักษณะดังนี้ ลักษณะแรกเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสังคมชนบท ได้นำเสนอภาพเมืองในลักษณะของผู้ร้ายที่รุกรานชนบททั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ ลักษณะที่สองเมืองกับวิถีชีวิตแบบเมือง ได้นำเสนอวิถีชีวิตของคนเมืองท่ามกลางกระแสบริโภคนิยมและวิถีแห่งการแก่งแย่งแข่งขัน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนเมืองที่เหินห่าง และลักษณะสุดท้ายเมืองกับมิติที่หลากหลาย เป็นการนำเสนอความหมายใหม่ของเมืองที่ให้ความสำคัญอยู่กับศักยภาพของคนในการจัดการกับความเป็นเมือง อันสื่อถึงการปรับตนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน ทั้งนี้อิทธิพลของบริบททางสังคมที่ส่งผลต่อภาพเมืองในกวีนิพนธ์ไทยถือเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันสภาพในขณะนั้น ซึ่งบางประเด็นที่ยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่องนับเป็นการตอกย้ำปัญหาที่ยังคงไหลเวียนในสังคม หรือแม้กระทั่งการนำเสนอแง่มุมใหม่ก็นับเป็นพัฒนาการเกี่ยวกับเมืองที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคมทำให้เมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยปรากฏความหลากหลายและแตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- กฤษ เหลือลมัย. (2550). *ปลายทางของเขาทั้งหลาย*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกัมพูชา.
- กฤษฎา ขำยัง. (2552). *วิถีเมืองในงานเขียนของปราบดา หยุ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาวรรณคดี เปรียบเทียบ.
- กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจ. (2549). *3 ทศวรรษประเทศไทย: ยุคทุนนิยมไล่ล่า*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- กานติ ณ ศรัทธา. (2532). *ขวัญใจเจ้า*. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน.
- โกสินทร์ ขาวงาม. (2556). *ถนนสายนั้นทอดไปสู่หัวใจแม่*. กรุงเทพฯ: ไปไม่ป่า.
- โชคชัย บัณฑิต. (2554). *บ้านเก่า*. กรุงเทพฯ: รูปจันทร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). *วาทกรรมการพัฒนาฯ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: วิชาภาษา.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2535). *ข้างคลองคั่นนายาว กระบวนที่ 2*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2549). *ไม่รู้เลยว่ารัก (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: เกี้ยว-เกล้า พิมพ์การ.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร, และคริส เบเคอร์. (2546). *เศรษฐกิจการเมืองสมัยกรุงเทพ*. กรุงเทพฯ: ไอ เอส พรินติ้งฯ.
- ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์. (2552). *เมืองโลก การบริโภคการต่อรอง: สังคมวิทยาเมืองฉบับ ร่วมสมัย*. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพโรจน์ ขาวงาม. (2532). *ฤดูกาล*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาสน์.
- ไพโรจน์ ขาวงาม. (2538). *ม้าก้านกล้วย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกัมพูชา.
- ไพโรจน์ ขาวงาม. (2541). *เจ้านกแก้ว*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกัมพูชา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: ไอเดียสแควร์.
- วรรก วรรภา. (2547). *หมอกฝัน ม่านฟ้า ท่าฝน*. สตูล: บ้านบ้าน.
- ศรีศักร วัลลิโภดม และคณะ. (2543). *มองอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทาง สังคมไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุมาลี วีระวงศ์ และคณะ. (2544). *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรรนิพนธ์*. กรุงเทพฯ: ศยาม.

- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2550). วัฒนธรรมการบริโภคในพื้นที่เมือง: บทวิเคราะห์
วรรณกรรมไทยร่วมสมัย. ใน *สู่พรมแดนความรู้เรื่องวัฒนธรรมบริโภค*,
(น. 166-198). กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2553). วิถีเมืองและความเป็นปัจเจกใน
วรรณกรรมไทยร่วมสมัย: การศึกษาเปรียบเทียบ 29 กุมภาพันธ์ และเด็กกำพร้า
แห่งสรวงสวรรค์. *วารสารอักษรศาสตร์*. 39: 2, 149-178.
- อังคาร จันทาทิพย์. (2555). *หัวใจห้องที่ห้า*. กรุงเทพฯ: ฝนก๊วยสำนักพิมพ์.